

Zápis

z obhajoby disertační práce paní Mgr. Julie Černé,
konané dne 8. 9. 2014,

téma práce: „Valerius Maximus a *exemplum*“

přítomní: doc. PhDr. Dagmar Muchnová, CSc. (předsedkyně)
doc. PhDr. Eva Kuťáková, CSc. (školitelka)
Mgr. Jiří Šubrt, Ph.D. (oponent)
doc. PhDr. Václav Marek, CSc.
Prof. PhDr. Bohumila Mouchová, CSc. (oponentka)

Předsedkyně komise doc. Muchnová zahájila obhajobu a představila přítomným kandidátku.

Školitelka doc. Kuťáková představila komisi doktorandku a seznámila ji s průběhem jejího doktorského studia. Zdůraznila zejména složitost zvoleného tématu a přesvědčivé závěry práce.

Kandidátka představila přítomným svou disertační práci. Za cíl práce si stanovila odpověď na otázku, zda je dílo Valeria Maxima *Facta et dicta memorabilia* třeba považovat za rétorickou příručku, či za dílo s etickým obsahem, určené pro vzdělané Římany k souvislé četbě. Jako metodu zvolila intertextuální přístup, při němž se inspirovala zejména pojetím německé badatelky Renate Lachmann. Zatímco věda dosud řešila spíše otázku pramenů, považovala kandidátka za důležité uvažovat v intencích vlivů a textů, které mohly Valeria Maxima ovlivnit. V práci se nejprve věnovala vymezení a sémantické analýze pojmu *exemplum*. Na základě analýzy struktury Valeriovy sbírky dospěla kandidátka k závěru, že se jedná o dílo, jehož autor se pokusil o strukturování a systematické uspořádání své sbírky. Z rozboru jednotlivých exemplů vysvětluje, že autor efektivně pracoval se svými prameny tak, aby dosáhl maximálního účinku a jednoznačného vyznění daného exemplu. Jeho dílo je třeba zasadit do prostředí rétoriky; nejde o text etického obsahu primárně určený k souvislé četbě.

Poté oponenti přednesli závěry svých posudků:

Prof. Mouchová poukázala na to, že jde o téma pouze zdánlivě nenáročné. Zdůraznila některé skutečnosti uvedené v práci, např. ohledně skruktury díla, jež dle závěrů není nahodilá, natož svévolná; autor se snažil sepsat dílo celistvé. Zmínila se o probírané otázce, jakým způsobem se autor snaží navodit dojem kontinuity textu. Práce dle oponentky úspěšně využívá intertextuální metody, neopomíjí odbornou diskusi s předchozím badáním, přináší dostatečnou podporu tezi, ke které se kandidátka přiklání, podle níž je místo sbírky Valeria Maxima třeba hledat v prostředí rétoriky, spíše než etiky. Oponentka vznesla dotaz, zda by v práci neměl být zmíněn názor některých badatelů, že dílo obsahuje prvky zábavné a že bylo určené „vzdělanému“ čtenáři. Doporučila, že se doktorandka mohla na některých místech vyjádřit určitěji, bez přílišné

opatrnosti. Vyzdvihla kultivovaný jazyk kandidátky. Uvítala by řazení závěrů práce raději dle řešených problémů, spíše než dle členění kapitol. Práce podle ní obsahuje všechny náležitosti, odpovídající a hodnotný poznámkový aparát, je přínosem ke zkoumání exempl a díla Valeria Maxima.

Dr. Šubrt zdůraznil originální a dobře zvolené téma, neboť Valeriovo dílo představuje text u nás nepřiliš známý. Kandidátka má v práci dobře stanovená teoretická východiska, aplikuje teorii intertextuality na exemplum, které je však paradoxně ze své podstaty vytrženo z původních intertextuálních vazeb. Z praktického hlediska je nosnější definice exempla a jeho pojetí v římské rétorické teorii, podané ve třetí kapitole práce. Práce obsahuje důkladnou analýzu textu, nerozptyluje se v jednotlivostech, sleduje text v úplnosti. Valeriovo dílo má určité kompoziční uspořádání, ale nebylo určeno k souvislému čtení, mělo spíše praktický účel při výuce rétoriky. Doktorandka prokázala schopnost práce s antickými prameny. Po formální i jazykové stránce práce odpovídá nárokům kladeným na disertační práci, má vysokou odbornou úroveň a poskytuje jednoznačné závěry, je proto doporučena k obhajobě.

Kandidátka Mgr. Julie Černá reagovala na posudky oponentů:

Souhlasila s prof. Mouchovou, že se měla kriticky vyjádřit k některým názorům, které jsou uváděny v kompendiích (obecnější literatuře). Názor, že dílo Valeria Maxima obsahuje zábavné prvky, je do značné míry ovlivněn tím, do jakého typu děl byla jeho exempla později excerpována. Myšlenku, že by se mohlo jednat o dílo určené „vzdělanému“ čtenáři, se snaží ve své disertaci až urputně prokázat R. Honstetter (a po něm M. von Albrecht), který však spíše zastává názor, že dílo má dvojaký účel a bylo určeno jak pro rétory, tak k souvislé četbě.

Prof. Mouchová uvedla, že skutečně vzdělaný čtenář tato exempla znal na základě svého vzdělání. Bez dalšího rozvedení otázky, koho má představovat *vzdělaný čtenář*, je toto Honstetterovo tvrzení neúplné.

Kandidátka dále uznala své místy až příliš opatrné hodnocení a reagovala na námitku z posudku dr. Šubrt, podle něhož je v práci uvedené srovnání Valeriovy metody s Ovidiovou koncepcí *perpetuum carmen* přehnané. V práci uvádí, že toto srovnání – jež se objevuje u některých badatelů – taktéž považuje za neadekvátní.

Diskuse:

Dr. Šubrt poukázal na to, že je třeba rozlišovat mezi záměrem autora a následným skutečným účinkem díla, totiž že intence autora a skutečné využití textu mohou být značně rozdílné. V souvislosti s tím se zeptal, jak bylo s dílem nakládáno dále ve středověku, za jakým účelem se používalo, zda jako praktická rétorická příručka, nebo zda bylo čteno jako epické pojednání.

Podle prof. Mouchové je třeba řešit záležitosti týkající se středověku jiným způsobem. Dílo se dochovalo v mnoha rukopisech, bylo velmi oblíbené. Pro středověk je třeba otázku zkoumat jinak než na základě samotného textu a jeho užívání v antice, které stojí v popředí kandidátské práce. Účel díla ve středověku představuje zajímavé téma pro další bádání.

Doc. Kuťáková poukázala také na pozdější odraz exempl v knížkách lidového čtení, zejména co se týče způsobu prezentace příběhů. Vyjádřila se též ke přirování s Ovidiovými *Proměnami*, jak učinil von Albrecht, jenž nejspíše metaforicky mínil, že se text „dá číst“, že to není jen příručka, a proto navrhuje uvažovat spíše o „vzdělaném“ čtenáři. Zajímavou otázkou je v této souvislosti hledání způsobu, jak se četlo a jak byly čteny sbírky pamětihodností; čtenářské tendence jsou v různých dobách různé.

Prof. Mouchová dále upozornila na kritické vydání Valeriovvy sbírky z r. 1995 a jeho předmluvu s popisnou částí o 30 stranách. Kandidátka se k předmluvě nevyjádřila.

Doc. Marek se zeptal na využitelnost díla U. Waltera *Memoria und res publica* v souvislosti s kandidátním tématem.

Kandidátka odpověděla, že dílo využila, z menší části.

Doc. Marek se zmínil o tom, že Římané byli až patologicky zaměřeni na exempla (jak ukázal Walter), a že tudíž pro ně musela mít i etický význam, nejen rétorický. Podle Cicerona tkví cena exempl v tom, že nás pudí napodobovat vzory, jež jsou v nich předkládány.

Prof. Mouchová položila dotaz týkající se pozdějších výtahů exempl (ze 4. a 5. století): co v nich z Valeriových exempl zmizelo, který aspekt byl opomenut a zda by taková úvaha nepomohla k hodnocení Valeriovvy sbírky.

Kandidátka uvedla, že u výtahů jde zejména o to, v co nejsevěřenější formě převyprávět děj, přičemž morální hodnocení odpadá, podstatný je samotný příběh. Tyto výtahy nejsou čtivé, neumožňují kontinuální četbu.

Doc. Marek se dotázal, zda bylo dílo vydáno najednou či po částech.

Kandidátka se nesečkala s názorem, že by dílo bylo vydáno po částech.

Předsedkyně komise doc. Muchnová ukončila diskuzi s tím, že kandidátka odpověděla na dotazy vznesené v posudcích i diskuzi zcela uspokojivě a s přehledem a ukázala, že látku své disertační práce ovládá. Poté bylo přistoupeno k hlasování.

Vyhlášení výsledku tajného hlasování: počet členů komise (5) – přítomno členů komise (5) – kladných hlasů (5). Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.).

Zapsala: Barbora Kocánová

Podpis předsedy komise:

